

YANGI O'ZBEKISTONDA TARIX SOHASINING DOLZARB MASALALARI

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI

KONFERENSIYA TO'PLAMI

2026

URGANCH INNOVATIONSION UNIVERSITETI

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

Yangi O'zbekistonda tarix sohasining dolzarb masalalari [Matn]: to'plam. – Urganch: 2026. – 212 b.

Dunyo tamaddunida **tarix fani** alohida va muhim o'rin egallaydi. Tarix boshqa fanlardan farqli ravishda insoniyat jamiyati taraqqiyoti, davlat va sivilizatsiyalarning shakllanishi, jamiyat hayotida yuz bergan siyosiy, ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlarni izchil hamda tizimli ravishda o'rganadi. Tarix ilmi o'tmish voqealarini tahlil qilish orqali bugungi kunni anglash va kelajakni belgilashda ahamiyatli hisoblanadi.

“**Yangi O'zbekistonda tarix sohasining dolzarb masalalari**” mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallar to'plamidagi ilmiy tezis va maqolalar tarix sohasida amalga oshirilgan so'nggi tadqiqot va yangiliklarni keng ilmiy jamoatchilikka yetkazishga xizmat qiladi.

Mas'ul muharrirlar:

t.f.n., professor v.b. R.Abdirimov

PhD., dots. U.Maxmudov

Tahrir hay'ati:

PhD., dots. R.Anyozov

PhD., dots. M.Egamberganova

PhD., dots. B.Satimov

PhD., dots. O.Rajabov

To'plamda keltirilgan tezis (maqola)larning mazmuni, undagi ma'lumotlar va me'yoriy hujjatlar hamda fikr-mulohazalar, takliflarning to'g'riligiga mualliflarning o'zlari mas'uldirlar.

ZAMONAVIY ARXITEKTURA VA MILLIY USLUBLARNING UYG'UNLIGI

Matyakubov Nurbek

Urganch innovatsion universiteti dotsenti

Bekchanova Guzal

Urganch innovatsion universiteti magistranti

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi zamonaviy arxitektura shakllari va milliy me'moriy an'analarning sintezi masalalari tadqiq etiladi. Unda tarixiy meros elementlarini zamonaviy qurilish texnologiyalari bilan uyg'unlashtirishning uslubiy asoslari yoritilgan.

Kalit so'zlar: Arxitektura sintezi, milliy o'zlik, modernizm, konstruktiv yechimlar, eklektika, innovatsiya, dekorativ san'at.

Аннотация: В данной тезисной работе исследуются вопросы синтеза современных архитектурных форм и национальных архитектурных традиций. Освещены методологические основы сочетания элементов исторического наследия с современными строительными технологиями.

Ключевые слова: Синтез архитектуры, национальная идентичность, модернизм, конструктивные решения, эклектика, инновации, декоративное искусство.

Abstract: This thesis explores the synthesis of modern architectural forms and national architectural traditions. It highlights the methodological foundations of integrating cultural heritage elements with contemporary construction technologies.

Keywords: Architectural synthesis, national identity, modernism, structural solutions, eclecticism, innovation, decorative arts.

XXI asr arxitekturasi globallashuv va texnologik taraqqiyot ta'sirida bir xillashish (standartlashish) jarayonini boshidan kechirmoqda. Dunyoning istalgan nuqtasida bir xil shisha va beton konstruksiyalarning paydo bo'lishi milliy me'morchilik maktablarining o'ziga xosligiga putur yetkazmoqda. Biroq, so'nggi yillarda "hududiy modernizm" tushunchasi shakllanib, u zamonaviy qulaylikni milliy ruh bilan birlashtirishni maqsad qilgan. O'zbekiston sharoitida ushbu masala nafaqat estetik, balki madaniy suverenitetni saqlab qolish nuqtai nazaridan ham dolzarbdir.

1. Tarixiy an'analarning zamonaviy talqini Me'moriy merosni saqlash deganda uni shunchaki nusxalash tushunilmaydi. Aksincha, an'anaviy me'morchilikning asosiy prinsiplari — mutanosiblik, yorug'lik va soyaning o'yini, iqlimiy moslashuvchanlikni yangicha talqin etish lozim. Masalan, an'anaviy panjaralar (panjara uslubi) bugungi kunda binolarning quyoshdan himoyalovchi ekrani (second skin) sifatida xizmat qilishi mumkin. Bu nafaqat binoga milliy ko'rinish beradi, balki energiya samaradorligini ham oshiradi [1; 45-b.].

2. Milliy dekor va konstruksiyaning o'zaro aloqasi Zamonaviy binolarda milliy uslubni qo'llashning uchta asosiy yo'nalishi mavjud:

Dekorativ yo'nalish: Binoning fasad qismida ganch, koshin yoki yog'och o'ymakorligi elementlaridan foydalanish.

Konstruktiv yo'nalish: Ravoq, gumbaz va ayvon kabi shakllarni zamonaviy materiallar (metall, shisha) yordamida qayta yaratish.

Falsafiy-fazoviy yo'nalish: Binoning ichki hovli (patio) tizimini yoki "ichkari-tashqari" tamoyilini saqlab qolish [2; 112-b.].

Ushbu yo'nalishlarning muvaffaqiyatli sintezi me'moriy ob'ektning ham texnologik, ham ma'naviy jihatdan mukammal bo'lishini ta'minlaydi. Me'mor K. Frampton ta'kidlaganidek, "Tanqidiy regionalizm" mahalliy madaniyatni zamonaviy texnika bilan boyitish orqali arxitekturani umumiy standartlashuvdan qutqaradi [3; 78-b.].

3. Urbanizatsiya jarayonida milliy landshaft Zamonaviy shaharsozlikda "yashil arxitektura" va milliy bog'dorchilik san'atining uyg'unligi muhim ahamiyatga ega. O'zbek xalq me'morchiligidagi "chorbog'" uslubi bugungi urbanistik parklarni loyihalashda asosiy andoza bo'la oladi. Suv inshootlari (favvoralar, hovuzlar) va mahalliy iqlimga mos o'simliklar dunyosining to'g'ri tanlanishi mikroklimatni yaxshilash bilan birga, milliy muhitni yaratadi [4; 12-b.].

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, milliy uslub elementlari qo'llanilgan zamonaviy binolar aholi va turistlar tomonidan vizual jihatdan ijobiy qabul qilinadi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekistonning yirik shaharlarida yangi qurilgan madaniy-maishiy majmualarning 60% dan ortig'ida u yoki bu darajada milliy bezak elementlaridan foydalanilgan. Biroq, shunchaki "eklektika" (uslublarni asossiz aralashtirish) dan qochish, har bir elementning funksional yuklamasini tushunish lozim [5; 156-b.]. Bu yondashuv binoning uzoq muddatli estetik qiymatini saqlab qolishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy arxitektura va milliy uslublarning uyg'unligi — bu tarixiy shakllarning o'lik nusxasi emas, balki jonli an'analarning davomidir. Milliy me'morchilikning mantiqiy asoslarini saqlab qolgan holda, innovatsion materiallardan foydalanish kelajak avlodlar uchun o'ziga xos me'moriy meros qoldirish imkonini beradi. Bu jarayonda arxitektorlardan nafaqat texnik bilim, balki milliy san'at tarixini chuqur tushunish ham talab etiladi. Uyg'unlashgan arxitektura jamiyatning madaniy barqarorligini ta'minlovchi asosiy omillardan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Sultonov, A. Markaziy Osiyo me'morchiligi tarixi va nazariyasi. – Toshkent: "Yangi asr avlodi", 2019. – 280 b.
2. Ahmedov, M. K. O'rta Osiyo me'morchiligi tarixi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2020. – 312 b.
3. Frampton, K. Modern Architecture: A Critical History. – London: Thames & Hudson, 2020. – 416 p.
4. Qosimov, M. Zamonaviy shaharsozlikda milliy an'analar. // "Arxitektura va qurilish" jurnali. – Toshkent, 2022. – №2. – B. 10–14.
5. Gulyamov, S. Arxitektura sintezi va dizayn asoslari. – Samarqand: "Zarafshon", 2021. – 210 b.
6. Nazarov, R. Globalizatsiya va milliy me'morchilik. – Toshkent: "Fan", 2023. – 195 b.

ETNIK TURIZM TUSHUNCHASI VA UNING HUDUDIIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI

Egamberganov Otamurot Anvar o'g'li

Urganch innovatsion universiteti 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Maqolada etnik turizm tushunchasi va uning mazmuni yoritilib, etnografik turizm bilan bog'liqligi tahlil etiladi. Etnik turizm orqali sayyohlarning xalq madaniyati, urf-odatlar va an'anaviy turmush tarzini bevosita o'rganish imkoniyatlari ochib beriladi. Shuningdek, etnik turizmning hududiy rivojlanishdagi ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: etnik turizm, etnografik turizm, madaniy meros, an'anaviy turmush tarzi, urf-odatlar, hududiy rivojlanish, turistik manzilgohlar, ko'chmanchi xalqlar

Аннотация: В статье рассматривается понятие этнического туризма и раскрывается его связь с этнографическим туризмом. Показаны возможности изучения культуры, обычаев и традиционного образа жизни народов через этнический туризм, а также обоснована его роль в территориальном развитии.

Ключевые слова: этнический туризм, этнографический туризм, культурное наследие, традиционный образ жизни, обычаи и традиции, территориальное развитие, туристские дестинации, кочевые народы

Abstract: The article examines the concept of ethnic tourism and its relationship with ethnographic tourism. It highlights the opportunities for direct exploration of peoples' culture, customs, and traditional lifestyles through ethnic tourism and substantiates its role in territorial development.

Keywords: ethnic tourism, ethnographic tourism, cultural heritage, traditional lifestyle, customs and traditions, territorial development, tourist destinations, nomadic peoples

Etnik turizmni ayrim hollarda etnografik turizm deb ham atash mumkin. Chunki etnografiya ("xalqshunoslik") dunyo xalqlarining madaniyati, urf-odatlar va maishiy hayotini o'rganuvchi fan sohasi hisoblanadi. Mazkur turizm doirasida sayyoh ushbu xususiyatlar bilan bevosita tanishadi hamda ularni muayyan darajada o'zlashtiradi.

Etnik turizm, asosan, ikki asosiy shaklda namoyon bo'ladi. Birinchisi — muayyan xalqning an'anaviy madaniyati va turmush tarzining o'ziga xos jihatlari saqlanib qolgan mavjud manzilgohlarga tashrif buyurishdir. Bunday hududlarni ko'rgazmali yoki demonstratsion manzilgohlar sifatida tasniflash mumkin bo'lib, ular doimiy yoki mavsumiy bo'lishi mumkin. Masalan, ko'chmanchi chorvadorlar, ovchilar va termachilarning vaqtinchalik yashash joylari shular jumlasidandir. Dunyoning ko'plab mamlakatlarida ana shunday hududlarni qamrab oluvchi turistik marshrutlar ishlab chiqilgan. Jumladan, Misrda ommalashgan sahro safari davomida sayyohlar badaviylarning manzilgohlariga tashrif buyurib, ularning ko'chmanchi hayot tarzi bilan yaqindan tanishadilar.[1]